

RECENZII

OCTAVIAN ȘCHIAU,

Cărturari și cărți în spațiul românesc medieval,

Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978, 158 p., 5 hărți

Efortul meritoriu depus de istoriografia noastră contemporană pentru degajarea din ignoranță a vechilor tipărituri românești datînd din evul de mijloc, este pregnant demonstrată de cartea profesorului și cercetătorului clujean Octavian Schiau, apărută în primăvara anului 1978. Autorul abordează chestiunea culturii românești medievale din perspectiva tradițiilor culturale ce își au rădăcinile la cronicari, dar și mai înainte, a conștiinței originii și unității poporului român, atît cea populară cît și cea cărturărească.

O. Șchianu și-a propus să sintetizeze rezultatele cercetărilor istoriografiei românești relative la activitatea cărturărească și schimbul de cărturari dintre cele trei țări române, în mod special pe baza circulației tipăriturilor românești din Țara Românească și Moldova spre Transilvania, cît și a celor tipărite în interiorul ei. Făcînd bilanțul cercetărilor de pînă astăzi, autorul înregistrează contribuțiile aduse de numeroși oameni de știință, dintre care se remarcă N. Iorğa, I. Bianu, N. Hodoș, D. Simonescu, dar și cercetători locali din mai toate colțurile țării. În schimb, autorul neglijează contribuțiile importante ale Doinei Năgler (*Catalogul Transilvanicelor*, I, (sec. XVI—XVII, Sibiu, 1974), Constantin Pascu (*Cartea românească veche în Biblioteca Brukenthal*, Sibiu, 1976) și Florian Dudaș (*Cartea veche românească din Bihor*, Oradea, 1977), dintre care ultima elucidează exhaustiv circulația cărții vechi în Bihor, scoțînd la iveală sute de tipărituri românești necunoscute de istoriografie. Așadar, repetatele apeluri ale autorului către cercetătorii contemporani pentru conjugarea eforturilor în scopul inventarierii vechilor noastre manuscrise și tipărituri, a descifrării și strîngerii tuturor însemnărilor de pe acestea nu au sens, O. Șchiau dezvăluînd — indirect — faptul că nu are cunoștință de cercetările care se fac de mai mulți ani în cadrul Oficiilor pentru patrimoniul cultural național de pe lângă muzeele din întreaga țară și ale căror rezultate au început să fie publicate din 1976.

Din această perspectivă, ultimele trei capitole ale cărții sînt deficitare. Autorul urmărește interesul românilor din Transilvania pentru tipăriturile din Țara Românească, circulația cărților muntene precum și a *Cazanici* lui Varlaam în Transilvania, sintetizînd însă rezultatele unor cercetări mai vechi, de multe ori depășite. Firește, munca mișaloasă îndeplinită de O. Șchiau este mai mult decît meritorie, dar rezultatul este sub cel scontat de cititorul avizat și cît de cît informat.

I se mai poate reproșa lui Octavian Șchiau cercetarea neselectivă a depozitelor de carte din Transilvania. A ignorat marea majoritate a colecțiilor de carte veche sau bibliotecile muzeelor din județele transilvănene și nu puținele colecții asemănătoare, cvasi-muzeale, de pe lângă eparhiile din aceeași parte de țară. La fel, au fost

neglijate bibliotecile județene, deținătoare de numeroase exemplare de carte veche românească, provenite din achiziții sau donații.

În fine, nu putem să trecem peste valoarea didactică a cărții, fără a evidenția faptul că ea oferă celor ce se pregătesc pentru catedră o foarte riguroasă trecere în revistă a bibliografiei și o mai puțin reușită, dar destul de sugestivă imagine a ceea ce a însemnat circulația cărții vechi românești în Transilvania.

GHEORGHE GORUN

FLORIAN DUDAȘ,

Carte veche românească în Bihor. Sec. XVI—XVII. (Catalog),

Editura Muzeului Țării Crișurilor, Oradea, 1977, 202 p. + 45 ilustrații

În 1977 a fost tipărit, în Editura Muzeului Țării Crișurilor, catalogul lui Florian Dudaș, *Cartea veche românească în Bihor*, destinat a prezenta specialiștilor, dar și publicului interesat, „...cele mai vechi cărți tipărite în limba română descoperite până în prezent în Bihor”.

Precedat de o scurtă *Prelafă*, catalogul prezintă 156 exemplare de carte veche românească din secolele XVI—XVII, individualizate cronologic, geografic, analitic și documentar. Contribuția autorului se concretizează în publicarea a nu mai puțin de 120 de exemplare inedite, descoperite de Fl. Dudaș, în urma unei severe cercetări de teren, precum și a unei exhaustive treceri în revistă a surselor bibliografice, fără a ocoli și unele izvoare arhivistice.

Meritul lui Fl. Dudaș nu se rezumă numai la descoperirea și publicarea celor 120 de cărți vechi găsite la un moment dat în Bihor, ci și la încercarea de a reconstitui istoria fiecărui exemplar în parte, nu pentru valoarea intrinsecă a acestora, ci pentru o mișaloasă și răbdătoare conturare a unei epoci culturale românești, încă insuficient cunoscute. Desigur, aflat la prima încercare de asemenea fel — și viitorul oferind șansa unor noi descoperiri care să îplinească această cercetare —, rezultatele nu par spectaculoase. În schimb, în modul discret, specific acestei științe istorice auxiliare, sînt adunate la un loc date istorico-culturale care reprezintă — așa cum scrie în *Prelafă* autorul însuși — „crimpeie de viață culturală românească... care atestă strădaniile spirituale ale unor oameni din popor...”, tocmai vocea acelor „făuritori ai istoriei” atît de greu de prins între cifrele seci ale conșcripțiilor urbariale, ale statisticilor și ale sofisticatelor formule de politețe ale epocii.

Autorul are și meritul de a fi oferit științei istorice prin acest catalog de carte veche, cea mai completă repertoriere a fondului de carte veche din Bihor din secolele XVI—XVII întocmit vreodată, impunîndu-se necesitatea de a continua și cu secolul al XVIII-lea, cu aceeași rigoare și acuratețe științifică, în ciuda eforturilor și mai mari de care va fi nevoie.

Dar importanța acestei cărți constă mai ales în faptul că ea se situează printre primele lucrări din țara noastră care și-au propus repertorierea fondului de carte veche dintr-un depozit sau dintr-o anumită zonă geografică, cartea lui Florian Dudaș fiind chiar prima apărută din cea de-a doua categorie. În același timp, ea constituie un însemnat instrument de lucru la îndemîna cercetătorilor istoriei și a istoriei culturii, marelui succes de care se bucură în cercurile de specialitate fiind perfect justificat.

GHEORGHE GORUN